

بررسی دموگرافیک اعتیاد به مواد مخدر در بیماران کاندید بای-پس شریان کرونر در بیمارستان افشار یزد

چکیده

زمینه و هدف: قریب به سه درصد از جمعیت ایران به نوعی مبتلا به اعتیاد می‌باشند. هدف از این مطالعه بررسی وابستگی به مواد مخدر بر اساس معیارهای DSM-IV و ارزیابی نگرش افراد معتاد مبنی بر تأثیر مصرف مواد مخدر بر بیماری قلبی آنان در بیماران کاندید عمل CABG می‌باشد.

روش بررسی: این مطالعه مقطعی توصیفی تحلیلی بر روی ۱۳۲۹ بیمار کاندید عمل جراحی بای‌پس شریان کرونر (CABG) در بخش جراحی قلب بیمارستان افشار یزد از تیرماه ۸۰ تا تیرماه ۸۳ انجام گرفته است. اطلاعات از طریق پرسشنامه محقق ساخته اخذ و با نرم افزار رایانه‌ای SPSS ۱۱/۵ و آزمونهای ANOVA/ MCNema'r و Chi Square و مقادیر $p < 0/05$ معنی‌دار در نظر گرفته شد.

یافته‌ها: از ۱۳۲۹ بیمار مورد مطالعه، ۱۳۱ بیمار (۹/۹٪)، ۱۲۷ مرد (۹/۸٪)، و چهار زن (۱/۱٪) مطابق با ملاک DSM-IV وابستگی به مواد مخدر داشتند. میانگین سنی معتادین به طور معنی‌داری بالاتر از گروه غیرمعتاد بود (۸۰/۰ ± ۵۸/۵ سال در برابر ۱۰/۱۵ ± ۵۰/۷ سال) ($P = 0/000$). تریاک (۹۶/۹٪) بیشترین ماده مصرفی و تدخین (۵۲/۷٪) شایعترین راه استعمال مواد مخدر بود. ۸۲ نفر (۶۲/۵٪) از معتادان بر بهبود عملکرد قلبی عروقی و درد سینه خود پس از شروع مصرف مواد مخدر باور داشتند که از این تعداد ۵۸ نفر قبل از شروع مصرف مواد مخدر نیز معتقد به اثر مثبت ذکر شده فوق بودند ($p = 0/012$).

نتیجه‌گیری: با توجه به شیوع ۹/۹٪ اعتیاد در بیماران کاندید CABG و باور به اثرات مفید قلبی عروقی مواد مخدر و با توجه به اثر صرفاً تسکینی و علامتی مواد مخدر بر درد سینه، پیشنهاد می‌شود آموزش صحیح در این زمینه مورد توجه قرار گیرد.

کلمات کلیدی: اعتیاد، پیوند عروق کرونر، DSM-IV

محمد حسن عبدالهی^۱

سید خلیل فروزان نیا^۲

صمد زارع^۳

۱- گروه بیهوشی

۲- گروه جراحی قلب و عروق

۳- پزشکی عمومی

دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد

*نویسنده مسئول

نشانی: یزد- بلوار جمهوری اسلامی، بیمارستان محمد

صادق افشار- اتاق عمل جراحی قلب

تلفن: ۰۳۵۱-۵۲۵۵۰۱۱

پست الکترونیک: mhabdollahi@yahoo.co.uk

مقدمه

ناموفق برای کاهش یا کنترل مصرف ماده، صرف وقت زیاد در فعالیت‌های لازم برای به دست آوردن ماده، کنار گذاشتن فعالیت‌های مهم اجتماعی، شغلی و تفریحی به خاطر مصرف مواد و در نهایت، ادامه مصرف مواد علیرغم آگاهی به مسائل مستمر یا عود کننده، جسمی یا روانشناختی که احتمالاً از مصرف ماده ناشی شده یا در نتیجه آن تشدید می‌شود.^۷ اطلاعات هر بیمار شامل سن، جنس، شغل، میزان تحصیلات، نوع و الگوی مصرف مواد مخدر، مدت مصرف مواد و غیره از بیماران اخذ و وارد پرسشنامه مربوطه گردید. آنالیز آماری با استفاده از برنامه SPSS ویراست ۱۱/۵ و تستهای آماری chi-square و ANOVA و MCNema'r بر روی داده‌ها صورت گرفت و $P < 0/05$ نیز به عنوان مقادیر معنی‌دار در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

در این مطالعه ۱۳۲۹ بیمار کاندید عمل جراحی CABG با میانگین سنی ۵۷/۷ سال (انحراف معیار ۱۰/۳۵ سال و محدوده سنی ۲۸-۸۴ سال) شامل ۹۴۵ مرد (۶۱/۱٪) و ۳۸۴ زن (۳۸/۹٪) مورد ارزیابی قرار گرفتند. از مجموع بیماران فوق ۱۳۱ بیمار (۹/۹٪) مطابق با ملاکهای DSM-IV وابستگی به مواد مخدر اپیوئیدی داشتند. ۱۲۷ مورد از ۱۳۱ مورد اعتیاد را مردان (۹۸/۹۶٪) و چهار مورد دیگر را زنان (۱/۰۴٪) تشکیل می‌دادند ($P=0/000$). میانگین سنی گروه معتاد به طور معنی داری از افراد غیر معتاد بالاتر بود ($10/08 \pm 5/8$ سال در مقابل $10/15 \pm 5/7$ سال $P=0/000$). گروه سنی ۲۸-۴۹ سال، با در اختیار داشتن ۶۹ مورد از مجموع ۱۳۱ مورد (۵۲/۶٪) اعتیاد بیشترین تعداد را به خود اختصاص داد ($p < 0/001$). میانگین طول مدت استفاده از اپیوئید ۷/۱ سال بود (انحراف معیار ۶/۰۴ سال $P=0/009$) که این موضوع بیانگر این مطلب است که طول استفاده از مواد مخدر در گروههای سنی مختلف تفاوت معنی دار وجود دارد بدین نحو که با افزایش سن طول مدت استفاده از مواد مخدر بیشتر می‌شود (جدول شماره ۱). در مورد نوع و الگوی مصرف مواد ۱۲۶ بیمار (۹۶/۹٪) از تریاک و ۵ بیمار (۳/۱٪) از شیره استفاده می‌کردند و هیچ مورد مصرف هروئین، کوکابین، متادون و کلدین ذکر نگردید. ضمناً از نظر روش استفاده نیز ۶۹ مورد (۵۲/۷٪) استنشاقی، ۵۹ مورد (۴۵٪) خوراکی و سه مورد (۲/۳٪) مصرف تزریقی گزارش گردید.

برآوردهای رسمی و اولیه تا سال ۱۳۷۹ تعداد معتادین و سوء مصرف کنندگان مواد را در کشور دو میلیون نفر (۳٪) ذکر می‌کنند.^{۱۰} البته باید اذعان نمود تخمین آمار دقیق از شیوع اعتیاد در جوامع مختلف تنها مختص به نواحی مشخص از جهان است که تحقیقات گسترده‌ای در این زمینه صورت گرفته است.^{۱۱} بر اساس مطالعات انجام شده بیش از ۱۵٪ از جمعیت بالای ۱۸ سال در ایالات متحده مسائل و مشکلات جدی مرتبط با مصرف مواد دارند که دوسوم آنها ناشی از الکل و یک سوم آن ناشی از مصرف مواد غیر الکلی می‌باشد.^{۱۲} یکی از ابعاد مهم مسئله اعتیاد، فاکتورهای مؤثر در شروع مصرف مواد مخدر می‌باشد و بدون شک عوامل استرس‌زا و از جمله بیماریهای جسمی وخیم با توجه به قدرت بالای استرس‌زایی از نظر مقیاس هلمز و راهه (۱۹۶۷) نقش مهمی را در این زمینه بر عهده دارند.^{۱۳} مطالعه حاضر قصد دارد به بررسی وضعیت شیوع اعتیاد به مواد مخدر اپیوئیدی و نگرش افراد معتاد مبنی بر تأثیر مثبت مواد مخدر بر بیماریهای قلبی آنها بپردازد تا در صورت پیدا شدن رابطه‌ای جهت کاهش مصرف مواد مخدر در بیماران فوق گام برداشت.

روش بررسی

مطالعه توصیفی- تحلیلی مقطعی فوق با هدف ارزیابی شیوع اعتیاد به مواد مخدر اپیوئیدی در بین بیماران کاندید جراحی بای‌پس شریان کرونر به بررسی ۱۳۲۹ بیمار شامل ۹۴۵ مرد و ۳۸۴ زن عمل شده در بخش جراحی قلب بیمارستان افشار پرداخته است. در این مطالعه از مرجع Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Forth Edition (DSM-IV) به عنوان ملاک تشخیصی وابستگی به مواد مخدر استفاده گردید و تمام بیمارانی که از نظر DSM-IV واجد شرایط وابستگی به مواد مخدر بودند به عنوان معتاد در نظر گرفته شدند.^۷ طبق ملاک DSMIV شرایط وابستگی عبارت است از الگوی غیرانطباقی مصرف یک ماده که به ناراحتی قابل ملاحظه‌ای از نظر بالینی منجر شود و با سه یا بیشتر از علائم زیر که در زمانی در طول ۱۲ ماه روی می‌دهند تظاهر می‌کند. تحمل (Tolerance)، ترک (Withdrawal)، مصرف ماده به مقادیر بیشتر یا در دوره‌های طولانی‌تر از آنچه مد نظر است، وجود میل دائم، تلاشهای

فوق ۵۸ نفر (۴۴/۲٪) قبل از مصرف مواد اعتقاد به تأثیر مثبت آن بر بیماریهای قلبی عروقی داشتند که ۴۳ نفر از آنها پس از مصرف مواد نیز تأثیر مثبت آن را بر عملکرد قلبی عروقی و تسکین درد سینه ذکر نمودند و ۷۳ نفر (۵۵/۸٪) نیز قبل از مصرف مواد اعتقادی مبنی بر تأثیر مثبت مواد بر عملکرد قلبی عروقی نداشتند که از این تعداد ۳۹ نفر بر بهبود عملکرد قلبی عروقی خود پس از مصرف مواد تأکید داشتند ($p=0/012$) (جدول شماره ۳). با توجه به نتایج بدست آمده احساس بهبودی در کاهش درد سینه با داشتن اعتقاد به اثر مثبت مواد مخدر رابطه معنی داری دارد.

۸۳ نفر (۶۳/۳٪) از معتادین ساکن استان یزد و ۴۸ نفر (۳۶/۷٪) از ساکنین سایر استانهای کشور بودند. از نظر شغلی ۵۱ مورد (۳۸/۹٪) کارمند، ۵۷ مورد (۴۴٪) کارگر، ۱۸ بیمار (۱۴٪) بازنشسته، دو مورد (۱/۵٪) خانه دار بودند و افراد بیکار سه مورد (۱/۶٪) از مجموع معتادان را به خود اختصاص دادند. از نظر تحصیلات ۹ مورد (۶/۲٪) بیسواد بودند، ۶۱ مورد (۴۶/۵٪) تحصیلات در حد راهنمایی و کمتر و ۴۵ مورد (۳۴/۹٪) تحصیلات متوسطه داشتند و افراد با تحصیلات دانشگاهی نیز ۱۶ مورد (۱۲/۴٪) از معتادان را تشکیل می دادند (جدول شماره ۲). ۱۰۵ نفر (۸۰٪) از افراد معتاد سابقه خانوادگی منفی و ۲۶ مورد (۲۰٪) سابقه خانوادگی مثبت داشتند. از ۱۳۱ بیمار

جدول ۱- مدت استفاده از مواد مخدر در افراد معتاد در جامعه مورد مطالعه بر حسب سال

گروه سنی (سال)	تعداد	میانگین مدت استفاده از مواد (سال)	انحراف معیار	کمترین مدت استفاده (سال)	بیشترین مدت استفاده (سال)
۲۸-۴۹	۶۹	۵/۷	۳/۳	۰/۹	۲۰
۵۰-۵۹	۳۲	۷/۷	۶/۵	۰/۵	۲۵
۶۰-۶۹	۲۴	۹/۶	۸	۲	۵۲
۷۰-۸۴	۶	۱۰/۱	۴/۱	۳	۱۵
مجموع	۱۳۱	۷/۱	۶/۰۴	۰/۵	۵۲

P=0.009 ANOVA

جدول ۲- سطح تحصیلات افراد معتاد در جامعه مورد مطالعه

سطح سواد	تعداد	درصد
بی سواد	۹	۶/۲٪
ابتدائی و راهنمایی	۶۱	۴۶/۵٪
دبیرستان	۴۵	۳۴/۹٪
تحصیلات دانشگاهی	۱۶	۱۲/۴٪

جدول ۳- نگرش افراد معتاد مبنی بر تأثیر مصرف مواد مخدر بر تسکین درد سینه و بهبود عملکرد قلبی آنها

مجموع	احساس بهبود درد سینه و عملکرد قلبی عروقی پس از مصرف مواد		مجموع
	خیر	بله	
بله	۱۵	۴۳	۵۸ (۴۴/۲٪)
خیر	۳۴	۳۹	۷۳ (۵۵/۸٪)
مجموع	۴۹ (۳۷/۷٪)	۸۲ (۶۲/۳٪)	۱۳۱ (۱۰۰٪)

P=0.012 MCNemar

بحث

علیرغم بررسی‌های فراوان مطالعه مشابهی در ایران و سایر کشورهای خارجی بر روی وضعیت اعتیاد به مواد مخدر اپیوئیدی در بین بیماران کاندید عمل بای-پس شریان کرونر مخصوصاً در سایر کشورها پیردازد یافت نشد (شاید دلیل عمده آن کاهش مصرف مواد مخدر در سایر کشورهاست و در کشور ما شیوع اعتیاد به مواد مخدر نسبت به مصرف الکل و سایر داروهای توهّم‌زا بیشتر است) که بر روی وضعیت اعتیاد به مواد مخدر اپیوئیدی در بین بیماران کاندید عمل بای‌پس شریان کرونر پرداخته باشد، یافت نشد ولی مطالعه‌ای که توسط دکتر احمدی و همکاران به منظور بررسی شیوع سوء مصرف مواد (Substance abuse) بر روی ۹۶ بیمار (شامل ۴۸ مرد و ۴۸ زن) کاندید عمل جراحی صورت گرفت ۴۱٪ از آنها شامل ۶۲/۵ درصد از مردان و ۱۸/۸٪ از زنان سابقه سوء مصرف مواد را برای یک دفعه یا بیشتر در زندگی ذکر می‌کردند که ۳۸/۵٪ از آنها مصرف تنباکو، ۷/۳٪ مصرف اپیوم در ۹/۴٪ سابقه مصرف الکل را ذکر می‌کردند و هیچ کدام از بیماران سابقه مصرف کانابیس، LSD و کوکائین را نمی‌دادند. حدود ۳۰٪ از بیماران فوق شامل ۴۳/۸٪ از مردان و ۱۶/۷٪ از زنان در نهایت به مواد وابستگی پیدا کردند (substance dependence) که عمدتاً (۳۰/۲٪) وابسته به نیکوتین و ۶/۳٪ وابسته به opium بودند. میانگین سنی در بین مردان و زنان وابسته به مواد (substance dependent) به ترتیب ۵۱ و ۴۰/۲۴ سال و در بین مردان و زنان غیر وابسته به مواد به ترتیب ۴۴/۹ و ۴۳/۱ سال بود.^۸ در مطالعه ای دیگر که توسط محققان فوق بر روی ۱۰۰۰ بیمار معتاد صورت گرفت ۹۷/۹٪ از معتادان را مردان و ۲/۱٪ از آنها را زنان تشکیل می‌دادند. از نظر شغلی ۲۵/۹٪ کارگر، ۲۴/۴٪ بیکار، ۲۳/۸٪ دارای شغل آزاد و ۱۰/۸٪ راننده بودند. از نظر نوع مصرف نیز تریاک با ۵۴/۳٪ شایعترین ماده مصرفی بود. ضمناً در این مطالعه به تغییر ویژگیهای دموگرافیک معتادان ایران در سالهای اخیر اشاره نموده است.^۹ طبق گزارش سازمان بهزیستی در سال ۱۳۷۷ اکثریت معتادان از طبقه کارگر و عمدتاً دارای تحصیلات ابتدائی می‌باشند و اکثریت معتادان یزدی از تریاک و عمدتاً از شیوه تدخین استفاده می‌کنند.^{۱۰} در یک بررسی که در پاکستان بر روی ۶۰۸ بیمار معتاد

صورت گرفت ۹۹/۸٪ از جمعیت معتادان را مردان و ۰/۲٪ از آنها را زنان تشکیل می‌دادند و عمده‌ترین ماده مصرفی در این گروه هروئین ۹۸/۷٪ و مهمترین راه مصرف نیز روش استنشاقی بود.^{۱۰} شیوع مصرف اپیوئیدها در دو مطالعه جداگانه در هند و استرالیا ۴/۹٪ بیان گردید.^{۹،۱۱}

Goblin ابتلا به HCV در بین معتادان غیر تزریقی را ۴/۷٪ و بیش از جمعیت عادی ذکر نمود.^{۱۲} در یک مطالعه که در سوئیس در سال ۱۹۹۷ صورت گرفت شیوع اعتیاد به هروئین بین ۳۵-۲۴ هزار ذکر گردید.^{۱۳} بر اساس نتایج بدست آمده از مطالعه حاضر نیز از مجموع ۱۳۲۹ بیمار شامل ۹۴۵ مرد و ۳۸۴ زن، ۱۳۱ بیمار (۹/۹٪) وابستگی به مواد مخدر اپیوئیدی داشتند که شامل ۱۲۷ مرد (۹۸/۹٪) و چهار زن (۱/۱٪) بودند. تریاک بیشترین ماده مصرفی (۹۶/۹٪) و روش تدخین (۵۲/۷٪) شایعترین راه استفاده از مواد بود. کارگران با در اختیار داشتن ۴۴٪ مجموع معتادان و افراد با تحصیلات راهنمایی و کمتر با شیوع ۵۷/۲٪ به ترتیب بیشترین گروه شغلی و تحصیلی را به خود اختصاص دادند. از مجموع ۱۳۱ بیمار معتاد ۵۸ نفر (۴۴/۶٪) قبل از شروع مصرف مواد مخدر اعتقاد به تأثیر مثبت مواد بر درد سینه و عملکرد قلبی خود داشتند که پس از شروع مصرف این باور در ۸۲ نفر (۶۲/۵٪) از آنها وجود داشت. با نگاهی اجمالی به نتایج این مطالعه و بررسی‌های ذکر شده قبلی مشخص می‌گردد که مسئله مواد مخدر در زمان ما شکل کاملاً پیچیده و مخاطره آمیزی را به خود گرفته و از تنوع دموگرافیک بسیار گسترده‌ای در سراسر جهان برخوردار می‌باشد و عوامل اقتصادی، اجتماعی، سطح تحصیلات و شغل، مشکلات خانوادگی و استرس‌های جسمی و روحی نقش مهمی را در این زمینه ایفا می‌نمایند.^{۱۳}

ضمناً نتایج این مطالعه بر شیوع نسبتاً بالای اعتیاد به مواد مخدر اپیوئیدی در بین بیماران کاندید عمل جراحی بای‌پس شریان کرونر و اعتقاد قوی این افراد بر اثرات مفید قلبی عروقی مواد مخدر دلالت دارد و با توجه به اثر ضد درد تسکینی و صرفاً علامتی مواد مخدر بر درد سینه بیماران فوق و همینطور سطح تحصیلات پائین اکثر جمعیت معتاد شاید بتوان با برطرف نمودن این باور اشتباه از طریق آموزش صحیح تا حدی از شیوع وابستگی به مواد مخدر در این افراد کاست.

References

۱. رحیمی موقر، افرین و همکاران. راهنمای پیشگیری و درمان اعتیاد، معاونت امور فرهنگی و پیشگیری سازمان بهزیستی کشور ۱۳۷۶، صفحات ۱ تا ۳.
۲. شورای نویسندگان. اعتیاد؛ پیشگیری یا درمان؟ معاونت امور فرهنگی و پیشگیری سازمان بهزیستی استان یزد، انتشارات نیکو روش یزد، ۱۳۷۹، صفحه ۵.
۳. اسعدی سید حسن. پژوهشی کاربردی درباره دو مشکل مهم جهانی (فزونی جمعیت و مواد مخدر) در آستانه قرن بیست و یکم. تهران: نشر سپهر ۱۳۷۶، صفحه ۲.
۴. مهریار امیر هوشنگ، جزایری مجتبی. اعتیاد پیشگیری و درمان. تهران: نشر روان پویا، ۱۳۷۷، صفحه ۶.
5. Langrod JG, Ruiz P, Robert B, Joyce H, Lowinson. Substance Abuse. 3rd ed. Baltimore: Williams and Wilkins: 1997; p. 41-51.
6. Ahmadi J, Etminan H, Javanmardi H. Reasons for cessation of opiate use among Iranian opioids dependants. *Addictive Disorders and Their Treatment*, 2003, 2: 9-12.
۷. پورافکاری نصرت الله. خلاصه روانپزشکی علوم رفتاری - روانپزشکی بالینی کاپلان، چاپ اول، انتشارات شهر، ۱۳۷۵.
8. Ahmadi J, Benrazavi L. Substance use among Iranian surgical patients. *Int J of Drug Policy* 2002, 13: 509-10.
9. Chaturvedi HK, Phukan RK, Mahanta J. The association of selected sociodemographic factors and differences in patterns of substance use: A pilot study in selected areas of Northeast India. *Subst Use Misuse* 2003, 38: 1305-22.
10. Ahmed MA, Zafar T, Brahmabhatt H, Imam G, Bareta JC, ul-Hassan S, et al. HIV/AIDS risk behaviors and correlates of injection drug use among drug users in Pakistan. *J of Urban Health* 2003, 80: 321-29.
11. Drummer OH, Gerostamoulos J, Batziris H, Chu M, Caplehorn JRM, Robertson MD, et al. The incidence of drugs in drivers killed in Australian road traffic crashes. *Forensic Sci Int* 2003, 134: 154-62.
12. Goblin BA, Factor SH, Wu YF, Valhi D. Hepatitis C virus infection among no injecting drug users in New York City. *J of Med Virology* 2003, 70: 387-90.
13. Maag V. Estimated trends in the prevalence of heroin addiction in Switzerland: A multiple-indicator approach. *Eur Addict Res* 2003, 9: 176-81.

Demographic characteristics of opioid addiction in patients undergoing Coronary Artery Bypass Graft

Abdollahi M.H¹
Forouzan S.KH²
Zahreh S³

1-Department of
Cardiovascular Anesthesia

2- Department of
Cardiovascular Surgery

3- General Practitioner
Shahid Sadoughi University
of Medical Sciences.

Abstract

Background: According to some previous reports prevalence of addiction estimated to be 3 % in Iran. One of the most important key points about addiction is the identification of predisposing factors for starting substance use. False general beliefs can play important roles in this regard. This study evaluated the demographic characteristics of opioids addiction and the visions of them about the effect of opioids on their cardiac diseases.

Methods: This cross-sectional analytical study intended to evaluate situation of opiate dependency among 1329 CABG patients in Yazd Afshar hospital based on criteria of the diagnostic and statistical manual of mental disorders, Fourth edition (DSM-IV). Data were collected from each subject by a self report questionnaire and structured interview and was analyzed using chi-square and ANOVA and MC nemar test. $P < 0.05$ was determined significant.

Results: The data were gathered from 1329 CABG patients (945 men and 384 women). In addition 131 patients (9.9%) containing 127 men (98.9%) and 4 women (1.1%) were opium dependent based on DSM-IV criteria. Mean age of opium dependent group was significantly higher than non-dependent patients (58.5 ± 10.08 VS 50.7 ± 10.15) ($P = 0.000$). Opium was the most common used substance (96.9%) and inhalation was the preferred pattern of use (52.7%). Majority of addicted patients were simple workers (44%). Based on educational levels, 57.2% of opium dependents have had primary education (under high school). Eighty two (62.5%) of addicted groups believed that after starting opium, their cardiovascular function and chest pain had been improved. Although before starting opium use 58 (44.6%) of them have had this belief

Conclusion: The prevalence of opium addiction in CABG patients is relatively high, and the majority of addicted patients are on this belief that opiates have positive effects on improvement of their chest pain and cardiovascular function. Because the effects of opioids on chest pain are palliative, the necessity of education for correction of this idea has been identified.

Keywords: Addiction, CABG, DSMVI

*Corresponding author
Afshar Hospital, Islamic
Republic Blvd. Yazd.
Tel: +98-0351-5255011
Email:
mhabdollahi@yahoo.co.uk